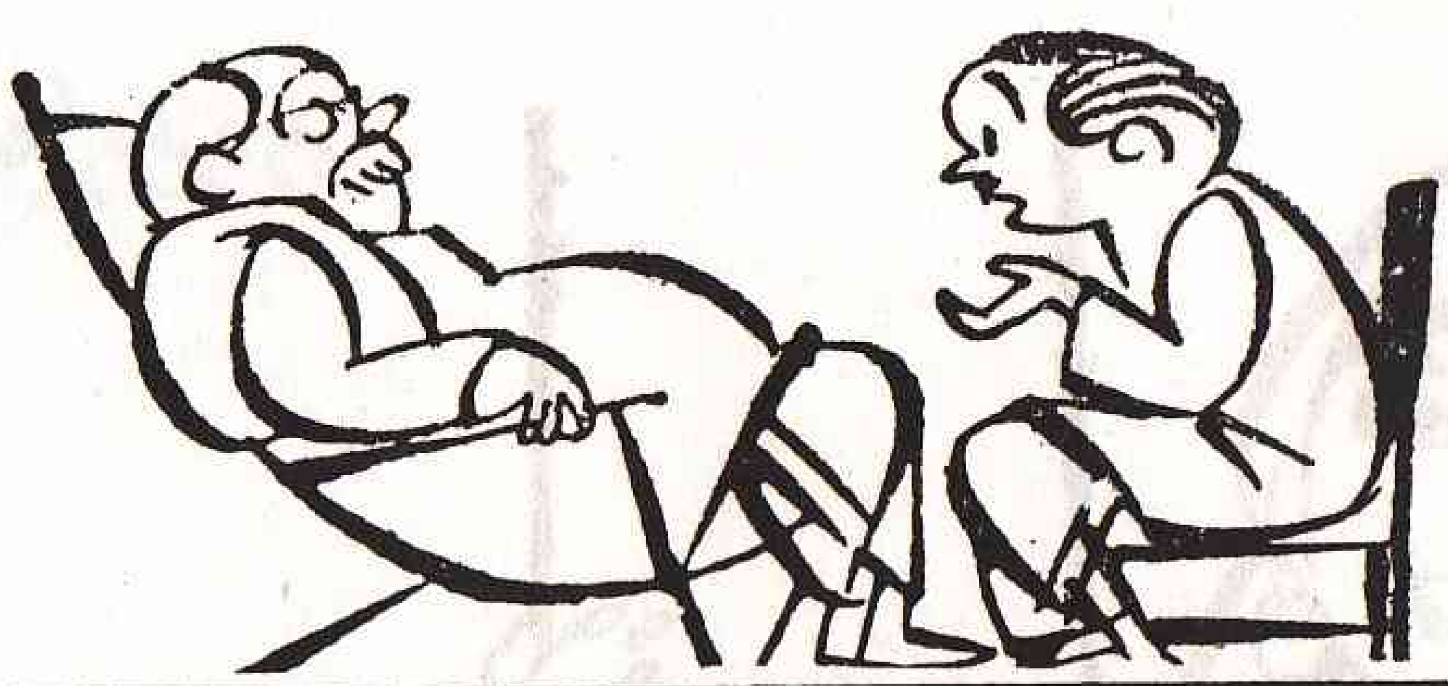

ఉపక్రమణిక

సుబ్బరాజు పదిహేనో యేటికే పెద్దమనుషుల్లో జమ అయిపోయాడు. తనకు గంభీరమైన ముఖం పుట్టుకతోనే ఏర్పాటయినట్టు అతను పెందరాళే పసిగట్టి, అందుకు తగ్గచొప్పునే నడుచుకుంటూ వచ్చాడు. అపండితులకు మౌనం భూషణం అన్న మాట ఎక్కడో విని దీనిని తన జీవితానికి పట్టించుకున్నాడు – తాను అనేక విషయాల్లో అపండితుడు కాకపోయినా, అపండితుణ్ణి అనుకొనకపోయినా. అంచేత పలుకే బంగారమైంది. అంచేతే పలికిన ప్రతి పలుకునూ నగదుగా మార్చుకోగలిగాడు. 'విలువైన మాట' అనే మాటకు అర్థం తెలీని జనాభా అంతా అతని మాట విలువ కనీవినీ దాని తాత్పర్యం ఆకళింపు చేసుకున్నారు. ముఠా తగాదాల్లో ఒకటి రెండుసార్లు శత్రువు పక్షం మనుషులు సుబ్బరాజున్నిల్దీసి "ఏందలా చూస్తారు గుడ్లగూబల్లా? తంతారా?" అని అడిగినప్పుడు సుబ్బరాజు మారు మాటాడకుండా, మాట వరసకైనా ఒక్కమాట అనకుండా కర్రతీసి ఎదుటి వాడి బుర్ర విరిగేలా కొట్టి మళ్ళీ రివాజైన దర్జాతో స్తిమితంగా చూస్తూ నిలబడ్డాడు గుడ్లగూబలా చూస్తూ. అప్పటి నుంచీ అతనికి కార్యవాది అనికూడా పేరు వచ్చింది. తండ్రి చిన్నప్పుడే గతించి తల్లే ఇంటికి పెద్ద దిక్కు కావడంతో నిజంగానే పెద్దమనిషితనం వచ్చేసింది. తరహా అబ్బింది.

మెల్లిగా నాటుపద్ధతి రాజకీయాలు – తను చాటున వుంటూ – నాటు మనుషుల ద్వారా నడపడం నేర్చుకున్నాడు. మా పొలం తడిసేదాకా నువ్వాగు అని అతనంటే అవతలివాడు మళ్ళీ ఇతను చాలు అనేదాకా ఆ నీటి జోలికి పోయేవాడు కాడు.

అధికారులకు స్తుతి వచనాలతో, అవసర నైవేద్యాలతో మంచి మాట చేసుకునే వాడనుకుందుక్కూడా దాఖలాలాట్టే కనపడలేదు. అసలతను కన్నెత్తి చూస్తే, పన్నెత్తి పలికితే అదే మా భాగ్యమన్నట్టు సంతోషపడే వారు ఆ ఛాయలకొచ్చే అధికారులు. వచనాలకే వీల్లేనప్పుడు స్తుతివచనాల కెక్కడ అని సర్దుకునేవారేమో తెలీదు.

సుబ్బరాజు కూడా తాను రోజుకు సగటున పాతిక ముప్పై మాటలకన్న ఎక్కువ మాట్లాడటం లేదని తెలుసుకొని వాటిలో అబద్ధాల సంఖ్య బొత్తిగా తగ్గించి పారేశాడు. ఎక్కువ మాటాడితేనే అబద్ధాలూ అతిశయోక్తులూ అవసరం.

సుబ్బరాజుకు అబద్ధాలంటే గిట్టదనీ, సత్యం కోసం ప్రాణం పెడతాడనీ ఢంకా మీద దెబ్బకొట్టి చెప్పలేం. కాని మొత్తం మీద నిజం చెప్పడం లాభసాటి పని అనీ, నిజాయితీ నిలకడ మీదయినా ఎక్కువ గిట్టుబాటు చేసే బాపతనీ అతనికి లెక్క తేలింది. అందుకు దాఖలాలు చాలా కనపడ్డాయి. నిజం మీద గురి కుదరడానికదే కారణం. అస్తమానం అబద్ధం చెప్పేవాడు ఒకటే రెండుసార్లు నిజం చెప్పినా ఎవరూ అది నిజమని నమ్మరు. వాడు కాకి నల్లగా వుందంటే, వాడి మాటతోపాటు కాకినీ, దాని నలుపునూ, తెలుగు భాషనూ కూడా శంకిస్తారు. అదే తరచుగా నిజం చెప్పేవాడు అడపా దడపా అబద్ధమాడినా నిజం చెప్పినపుడుండే కరుకుదనం, ధీమా వాటికి అబ్బుతుంది. విచ్చు రూపాయల్లా పచ్చి నిజాలలా ఖంగున మోగుతాయి. అలాటబద్ధాలను అబద్ధాలంటే అందరూ నమ్మరు. అంచేత అబద్ధాల్ని చాలా పెద్ద పన్లకు తురుఫాసుల్లా పై కోతలకు దాచుకుని చిల్లర మల్లర పనులన్నిటికీ నిజాలు వాడుకోవడమే లాభసాటి. పైగా అబద్ధం చెప్పడం అనేది నిజం చెప్పడం అంత సులువు కాదు. చాలా సందర్భాల్లో దీనికి నేర్పూ, తెలివితేటలూ ఉండాలి. సుబ్బరాజు తెలివైనవాడు. తను చాలా తెలివైనవాడినని ఎన్నడూ అనుకోలేదు.

ఆ గుట్టుమట్లన్నీ సుబ్బరాజుకు అరటిపండొలిచినట్టు ఎవరూ చెప్పలేదు. అతను ఇంత స్పష్టంగా అనుకోలేదు. కాని లీలగా అతనికి తోచిన ఊహలు ఇంచుమించుగా ఈ పద్ధతిలో అతన్ని నడిపాయి. దానాదీనా ఊళ్ళో వాళ్ళందరికీ అతని మీద గురి కుదిరింది. అతనంటే ఒక రకమైన భయభక్తులు ఏర్పడ్డాయి. చాలామంది ఎలక్షనుకు నిలబడమని సలహా చెప్పారు. నువ్వు మంత్రి కాకపోతే మరెవడవుతాడన్నారు. మద్రాసు ముఖ్యమంత్రికి అన్నీ నీ పోలికలేనుట అన్నారు. సంజీవరెడ్డి ఇట్టే పెద్దవాడయ్యాడన్నారు.

కాని సుబ్బరాజుకు మంత్రి గిరి మీద గాని, పెద్ద రాజకీయాల మీద గాని ఏమంత మోజు లేదు. అతను ఆపాటిగానయినా రాజకీయాల్లాంటి వాటిలో జొరబడ్డానికి కారణం పదవుల మీద ఆశకాదు. పలుకుబడికి పదవులు అవసరం అంటే అతను ఒప్పుకోడు. పదవికే పలుకుబడి అవసరం. తనక్కావలసింది పలుకుబడి – అదుంటే పదవెందుకురా పెదబాబూ అన్నట్టు. తనది పెద్దకమతం, పొలాలూ, తోటలూ, వెవహారం చాలా వుంది. వాటికి నీటిసరఫరాలు, తీరువలు, శిస్తులు, ఎరువులు, చెక్కింగులు, సరిహద్దులు, కూలిపనివాళ్లకు ఇచ్చే డబ్బులూ, వాళ్లు కట్టుకడితే వచ్చే ఇబ్బందులూ ఇవన్నీ వున్నాయి. వాటికోసం కొంత జాగ్రత్తపడక తప్పదు.

"అసలు నువ్వు పిక్చర్లో హీరో వెయ్యాల్సినవాడివి ఇక్కడ రాటవుతున్నావుగాని, వన్‌లాక్ – అనగా ఒక్క లక్ష వుంటే చూడు. బ్రహ్మాండమైన పిక్చరోటి – నువ్వూ, సావిత్రీ, రంగారావూ, రేలంగిలతో లాగెయ్యొచ్చు" అన్నాడు – ఆ ఊళ్ళో తన ఆఖరి రెండెకరాలూ తెగనమ్ముకుందుకు చెన్నపట్నం నుంచి వచ్చిన ఒక ప్రొడ్యూసరు డైరెక్టరు.

సుబ్బరాజుకు ఇది అర్థం కాలేదు. అర్థంకాని వాటిని 'చూద్దాం' అని అపుచెయ్యడం పెద్దపెద్ద మంత్రులందరికన్నా అలా చప్పున పట్టుబడిందతనికి. ఆ డైరెక్టరు వెళ్ళిపోయాక, ఒకరోజున పట్నం బయల్దేరి వెళ్లి, అక్కడ తన స్నేహితుడిని అడిగి సినిమా గురించి అంతా తెలుసుకున్నాడు.

"దాదాపుగా రాజకీయాలే అనుకో - మరీ అంత ఇది కాకపోయినా వాటి తరువాత పెద్దజాదం, గంద్రగోళం సినిమాయే" అన్నాడు మిత్రుడు. వెంటనే సుబ్బరాజు చెన్నపట్నంలో తన డైరెక్టరు స్నేహితుడికి ఉత్తరం రాయించేశాడు. "నువ్వు చెప్పినట్టే సదరు సావిత్రీ, రంగారావుగారు, రేలంగిగారలతో వేసి బ్రహ్మాండమైన పిక్చరు లాగివేయుట నాకు సుతరామూ ఇష్టము లేదు" అని. తిరుగు టపాలో జవాబు వచ్చింది - "పోనీ అంజలీదేవి, గుమ్మడి, రమణారెడ్డిగారలతోగాని, భానుమతి, రామారావు, రేలంగి, రంగారావులతోగాని, జానకి, రంగారావు, రేలంగి, రమణారెడ్డిలతోగాని వేషం వేయుటకు అభ్యంతరం ఉందా?" అని.

సుబ్బరాజు ఆ ఉత్తరం చింపించేశాడు.

తన ఊళ్ళో నలుగురూ తనను సజావుగా పలకరిస్తూ, మర్యాద ఇచ్చి పుచ్చుకుంటూ వుంటే అంతకన్న కావలసిందేమీ లేదు. ఆ మాటకొస్తే పొరుగూళ్ళ నుంచీ, రాజధాని నుంచీ కూడా చిన్నా పెద్దా రాజకీయ నాయకులు ఈ ఊరు మీదుగా వెళ్ళినప్పుడు ఇతనింటనే బసదిగి మర్యాదలూ, పెట్టుబళ్ళూ, అప్పులూ, చందాలూ, సలహాలూ పుచ్చుకెళ్ళేవారు. "వాడిది గట్టిబుర్ర. తెలివైన ఘటం. అద్భుతమైన కామన్సెన్సుంది. చక్కగా అరటిపండు ఒలిచినట్టు ఎనలైజ్ చేస్తాడు. చదువుకొన్నాడోయ్ భగవాన్లూ!" అంటూ చెప్పుకునేవారు. సుబ్బరాజు నిశాని అని కొన్నాళ్ళు కొందరనుకొనేవారు. ఓమాటు హోమోజీనిటీ అనే మాటకు స్పెల్లింగు కుదరక ఓ చిన్ననాయకుడూ, పార్టీలోని అతని ప్రతినాయకుడూ తీవ్రంగా వాదించుకుంటూ వుంటే, సుబ్బరాజు కాసేపు విని, తరువాత ఉభయవాదాలనూ ఖండిస్తూ సరైన స్పెల్లింగు చెప్పేశాడు. అది పూర్తిగా రైటైనా కాకపోయినా, కాదని అనిపించినా, తెలిసినా, సుబ్బరాజు అంతవాడు నోరు విప్పి చెప్పినప్పుడు కాదనడం సబబు కాదని దానిని ఉభయవర్గాల వారు ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించారు.

సుబ్బరాజు కొలువుకు రోజూ ఓగెడ్డపాయన వస్తున్నాడు. అతనెవరో ఎవరికీ తెలీలేదు. ఆ ఊరివాడుకాడు.

కొలువులో సుబ్బరాజు పని తల తాటించి సత్యాన్ని ఆమోదించడమే. దానికి గడ్డపాయన పొంగిపోయి అతన్ని మెచ్చుకునేవాడు. రోజూ పండో ఫలమో తెచ్చి అతనికిచ్చేవాడు. మీరెవరని సుబ్బరాజు అడగలేదు. అతని గురించి వాకబు చేయించాడు, చుట్టుపక్కల ఊళ్ళ వెంబడి. తెలియలేదు. వారం పదిరోజులయ్యాక ఓనాడు హోరున వాన కురిసింది. కొలువు కెవరూ రాలేదు. గడ్డపాయన మటుకు వేళ ప్రకారం పళ్ళు పట్టుకు హాజరయ్యాడు. పది నిమిషాలు ఇద్దరూ మౌనంగా కూర్చున్నాక "చెప్పండి" అన్నాడు సుబ్బరాజు.

ఆయన ఇహ నాన్చలేదు. వెంటనే గడ్డం ఊడదీశాడు. ఆయన పేరు నర్సయ్య. వెంకన్న చౌదరిగారి రెండో కుమార్డు. తన అన్నగారు రామదాసుగారు ఎల్క్షనుకు నిలబడుతున్నాడు. పోటీ తీవ్రంగా ఉండేట్టుంది. ప్రచారానికి భారీగానే ఏర్పాటు సాగుతోంది. ఐనా చాలదు. ఇంకా కొండంత జరగాలి. సుబ్బరాజుగారు ఎలాగా రావాలి. ఆయనతోపాటు రామిరెడ్డిగార్నెలాగేనా కదిలించుకు రావాలి. వారిని పలకరించే సాహసం తమకు చాలదు. చెప్పి ఒప్పించగలవాడు సుబ్బరాజు ఒక్కడే అని అంతా చెప్పారు. ఈయన చెబితే ఆయన ఏ రకమైన పట్టింపులున్నా వదులుకు

వస్తాడు. తమకా నమ్మకం ఉంది. రామిరెడ్డిగారి తండ్రిగారూ, సుబ్బరాజుగారి తాతగారూ మంచి జోస్తీగా ఉండేవారు. ఆ కాలపు అపేక్షలే వేరు. ఆ కక్షలే వేరు. అందునా ఇందునా కూడ మగసిరి ఉండేది. ఈ కాలంసజ్జు అర్భకులు. సుబ్బరాజుగారు ఈ తరంలో తప్ప బుట్టారనాలి.

"ఏ పార్టీ?" అన్నాడు సుబ్బరాజు – ఏ పార్టీయో తెలిసినా.

నర్సయ్య చెప్పాడు.

సుబ్బరాజు తలెగరేశాడు – 'ఓహో' అన్నట్టు.

నర్సయ్య వెళ్ళిపోయాడు. సుబ్బరాజు ఆలోచిస్తాడని అతనికి తెలుసు. అందుకే ఆ తరువాత మూడు రోజులపాటు యథాప్రకారం వచ్చి కూర్చున్నా అడగలేదు. మూడోనాడు 'ఖర్చుకు తట్టుకుంటారా?' అన్నాడు సుబ్బరాజు.

"నిక్షేపంలా" అన్నాడు నర్సయ్య.

మర్నాడు, పది మంది మధ్యా కూర్చుని కబుర్లు వింటూ వింటూ నర్సయ్య కేసి చూసి "సరే" అన్నాడు సుబ్బరాజు.

ఎవరికీ బోధపడలేదు.

"చిత్తం. వారంరోజుల్లో దయచేస్తే చాలు" అని సెలవు తీసుకు వెళ్ళిపోయాడు.

☆ ☆ ☆

ఆ రాత్రి భోజనం చేశాక సుబ్బరాజుగారు పాలెం బయల్దేరాడు. చురుగ్గా అడుగేస్తే అరగంట. పాలేరు దీపం పట్టుకు ముందుకు నడిచాడు.

రెడ్డిగారు లోగిలి ముందే వాలుకుర్చీ వేసుక్కూర్చున్నారు పులిలా. ఆయన వయసు మీద ఉన్నప్పుడు గర్జిస్తే పొలాల్లో కూలీలు జడుసుకునేవారంటారు. ఇపుడు వయసే మీద పడింది. అంచేత గర్జన తగ్గించి గురక పెట్టడం మాత్రం దైనందిన వ్యాసంగంగా పెట్టుకున్నాడు. నేటికీ కదిల్తే మనిషి కాదని కదిలించి చూసిన వాళ్ళందరికీ బాగా తెలుసు. అతడనేక యుద్ధముల నారియు తేరిన వృద్ధమూర్తి....

సుబ్బరాజు రాగానే వచ్చి మడేలు ముక్కాలుపీట వేశాడు. రెడ్డిగారు కుర్చీ తెమ్మన్నారు గాని సుబ్బరాజు అలోపలే ఆ పీటమీద కూర్చున్నాడు.

వచ్చిన రాచకార్యం చాలా పెద్దదయితే గాని అసలు సుబ్బరాజు కదిలి రాడని రెడ్డిగారికి తెలుసు. అందులోనూ బాగా పొద్దు పోయాకా వస్తే ఇక నాందీ ప్రస్తావన అవసరం లేదు. ముఖ్యమైనపని అని తెలియజేసే పద్ధతుల్లో సుబ్బరాజుకు ఇష్టమైనదిదే.

"కులాసా?" అన్నాడు సుబ్బరాజు లాంఛనానికి మంద్ర మంద్ర స్వరంతో.

ముసలాయన నవ్వాడు.

"చౌదరిగారి ఎలక్షనుకి రావాలి తమరు"

"ఓపికేదయ్యా" అన్నారు రెడ్డిగారు నవ్వి.

"మీరు వచ్చి కూర్చుంటే చాలు గెలుపు ఖాయమని ఆశపడుతున్నారు. తప్పొప్పులు చెబుదురుగాని, దారి తోచనపుడు సలహా చెబుదురుగాని"

రెడ్డిగారు మీసాలచాటున మందహాసం చేసుకున్నారు. "ఎక్కడికిలే కదిలొచ్చాక..."

"కూర్చుంటే చాలు"

"మీ తాతయ్య పోలికే నీది"

సుబ్బరాజు నమ్రంగా నవ్వాడు.

"నువ్వెందుకు నిలబడరాదు" అన్నాడు రెడ్డిగారు.

సుబ్బరాజు నమ్రంగా నవ్వాడు. బస్తీలో తన మామగారికి రేవు దగ్గరా, బజారు వీధినా, శివాలయం వేపూ కొట్లు చాలా ఉన్నాయి కాపలాకద్దె కిచ్చినవి. ఆపైన రెండు గోదాములున్నాయి. ఆయన పోడంతో అన్నీ తనకు కలిశాయి. రాజుల సత్రవోటి నడుస్తూంది. మావగారి పాత గుమాస్తా తరుచు వచ్చి మూడు పాత లాంచీలు చవగ్గా అమ్మకాని కున్నాయనీ, కాని మరమ్మత్తు చేస్తే బాగా ఆటి వస్తాయనీ, తను దగ్గరుండి చూసుకుంటాననీ పోరు పెడుతున్నాడు. సుబ్బరాజు ఆ సంగతి ఇంకా తేల్చుకోలేదు. బస్తీలో మావగారి పలుకుబడి, ఇక్కడ తన కమతం అంత పెద్దది. ఒడుపు తెలిస్తే దాన్నీ ఏలుకోవచ్చు. ఇవన్నీ తెలిసే రెడ్డిగారు ఎల్లక్షను సంగతి కదలేస్తున్నాడు.

"నీకా దక్షిణ పొలం వేపు చెక్క కలవకపోతే వచ్చే నష్టవేమిటి?" అన్నారు రెడ్డిగారు.

సుబ్బరాజు క్షణంలో సగంవేపు ఆయనకేసి చూసి తలవంచుకొని ఆశ్చర్యం చీకట్లో దాచేసుకున్నాడు. అసాధ్యుడు, సంగతి పసిగట్టేశాడు.

"వాళ్ళు పాకులాడుతున్నారు" అన్నాడు ఓ క్షణం ఆలోచించి.

"దేనికి? ఆ పొలం నిన్ను కొనమనా?" అంటూ ఫెళ్ళున నవ్వారు రెడ్డిగారు.

ఎదుటి మనిషి చమత్కరించినప్పుడు, అది తనకే గురిచేసినప్పుడు సుబ్బరాజు రివాజైన దానికన్నా ఎక్కువ బిగించుకుపోతాడు. చమత్కారాలూ, నవ్వడాలూ పెద్దవాళ్ళ పద్ధతి కావని అతనికో నమ్మకం.

రెడ్డిగారు అతని వంక పరీక్షగా చూసి తేలిగ్గా నాలిక్కరుచుకుని "నువ్వైతే హుషారుగా వొద్దును" అన్నాడు.

సుబ్బరాజు మందహాసం చేశాడు.

"నేను రావడానికి రెండు షరతులున్నాయి. నా మాటాలకించి సరే అంటే చెబుతా. మొదటిది నువ్వు నిలబడ్డావనుకో..." అని ఆగారు రెడ్డిగారు.

సుబ్బరాజు మాటాడలేదు. ఒక నిమిషం నిశ్శబ్దం ప్రవర్తిల్లింది.

"రెండోది చెప్పండి?"

"సెభాష్. అద్గదీ మాట. ఊరాయ్ చుట్టోటందుకో" అంటూ లేచి కండువా సరిచేసుకొని ఉత్సాహంగా నవ్వారు రెడ్డిగారు.

చుట్ట ముట్టించి తృప్తిగా, రెండు పట్లు పీల్చి పొడి దగ్గు దగ్గి ఆరంభించాడు. "నేనో వ్యాసు చెబుతా. నువ్వా కథ విని దాని వయినం చెప్పాలి. సరైన జవాబు తెలిసి కూడా బాగుండదనో, ముసిలాయన ఏవనుకుంటాడనో, ఛఛ ఇలా ఒెదవాలోచన్లు బయటికెలా జెప్పటవనో మానకూడదు. మానితే నామీదొట్టే. నువ్వింకా ఎల్లక్షన్లో దిగలేదు కాబట్టి ఒట్లు, సత్యాల మీద గురుంటుంది. నువ్వు చెప్పే దాంట్లో సబబూ సందర్భం లేక అది నా మనసుకు రాకపోతే సరేసరి.... చెప్పేదేముంది. ఏమంటావ్?" అన్నాడు ఉత్సాహంగా.

"ఊఁ" అన్నాడు సుబ్బరాజు.

★ ★ ★